

Diskussion

til

Konsulent K. Hansens Foredrag i Landhusholdningsselskabet

25. Januar 1893

om Avlsplanternes Forædling ¹⁾.

Redaktør Helweg nærede ikke Tvivl om, at der paa Forædlingsomraadet kunde naaes meget værdifulde Resultater; man havde fra Havebruget, som han stod i nær Berøring med, talrige Exempler derpaa. Der var et enkelt Punkt, som den ærede Foredragsholder ganske vist berørte, men kun løseligt, og som Taleren kunde ønske at sætte en tyk Streg under, og det er nemlig det, at der i de forskjellige Kulturplanter er nedlagt en større eller mindre Evne til at modtage Kultur; af denne Evne er det betinget, hvor store Fremskridt og Forbedringer man kan naa ved Forædling. Taleren skulde for at oplyse det lidt nærmere minde om, at naar vi f. Ex. se paa Hundegræs, der staar paa Marken, og en Plante, der er vildtvoxende paa Grøftekanter, skal der et skarpt Blik til for at kunne opdage nogen Forskjel; tage vi derimod Turnips og og Agerkaal, da stiller Forskjellen sig iøjnefaldende, og dog er Agerkaalen den vildtvoxende Plante, hvorfra man er gaaet ud for at komme til Turnips. Dette vil med andre Ord sige, at medens der i Græsserne kun findes nedlagt en meget ringe Evne til at tage mod Forædling, er der i Agerkaalen nedlagt en saa stor Evne dertil, at den Forbedring, der er foregaaet, er saa gennemgribende, at man endogsaa har faaet noget helt

¹⁾ Foredraget findes i det væsentlige gjengivet i forrige Hefte.

andet frem end det, man oprindelig gik ud fra. Noget lignende viser sig, naar man ser hen til de dyrkede Varieteter indenfor en og samme Rodfrugtart, saaledes f. Ex. Guleroden, hvor Variationen er størst, idet man har Former baade til Havebrug og til Markbrug. Den lille Varietet, Pariserkarotten, bliver ikke større, end at den kun vejer et halvt Pund, medens en anden Form endog kan naa en Vægt af 3 Pund. I det ene Tilfælde har man sagt til Planten: Skaf os en Varietet, som kan være passende for det fineste Kjøkkenbrug, og Planten leverede saa Pariserkarotten; i det andet Tilfælde har man sagt: Skaf os en Varietet, der kan være passende som Hestefoder, og Planten leverede os den store, grove Frugt, som er sex Gange vægtigere end Pariserkarotten. Der er nu her det at bemærke, at selv om man giver Pariserkarotten en lige saa lang Voxetid og lige saa stor Voxeplads som den anden, kan den dog ikke blive større, hvilket altsaa vil sige, at der i de to Varieteter er nedlagt en forskjellig Udviklings-evne. Som før nævnt have Rodfrugterne en betydelig Evne til at modtage Kultur, medens Græsserne kun have det i meget ringe Grad, og dette viser hen til, at de Resultater, man kan vente at opnaa gjennem Forædlingsarbejdet, maa, naar ellers alle Forhold ere lige, staa i et bestemt direkte Forhold til den i Planten nedlagte Evne til at modtage Kultur, med andre Ord til Plantens Bøjelighedsevne.

Direktør Jensen: Et af de vigtigste Punkter vedrørende det Spørgsmaal, som her foreligger, er vistnok det dobbelte: Paa hvilket Standpunkt stode i Forvejen her i Landet de forskjellige Kulturplanter, og dernæst: Kjendes der Former af de forskjellige Kulturplanter, som staa væsentlig højere. Holder man sig f. Ex. til Bygget, da har jo Landhusholdnings-selskabets Bygudvalg paavist gjennem et betydeligt Materiale, at Landets Gjennemsnitsbyg staaer betydelig under flere af de forskjellige Bygsorter, som Udvalget har prøvet, og man kan altsaa temmelig nøjagtig forudsige, at der kan naas saa og saa langt frem i Forhold til det, som vi have i Øjeblikket. Selvfølgelig have de Betragtninger, der kunne gjøres gjældende

med Hensyn til de Spørgsmaal, hvorpaa Udviklingen beror, og ligeledes med Hensyn til, hvad man gennem Historiens Vidnesbyrd kan slutte i den Retning, deres store Betydning, men ses Sagen praktisk, kommer Spørgsmaalet til at foreligge som nævnt af Taleren.

Et af de Midler, som fortjener at bringes i Anvendelse, naar der er Tale om at komme et Stykke frem i Kulturarbejdet, er Afsvampningsmetoden, som Taleren har arbejdet med i en Del Aar. I afvigte Aar havde Taleren gjort Forsøg med et Kornmateriale fra mange forskellige Lande og sammenlignet Avlen efter upræpareret Udsæd med Avlen efter præpareret Udsæd, 3: Udsæd præpareret efter Varmvandsmetoden, og uden nogen Undtagelse har det vist sig, at den præparerede Udsæd har givet betydelig mere i Gjennemsnit end den upræparerede, noget som forøvrigt har vist sig gennem en Række af Aar, men derhos har Taleren iaar haft Lejlighed til at konstatere noget nyt, og det er, at i alle Tilfælde blive Kornene større efter den præparerede end efter den upræparerede Udsæd — det har gjentaget sig gennem 80 sammenlignende Forsøg — ligesom ogsaa Udbyttet bliver større (Byg 3—4 pCt., Havre 4—5 pCt.), og Taleren mente derfor, at Varmvandsmetoden kunde anvendes som et væsentligt Forædlingsmiddel.

Konsulent Niensens Forsøg med store og smaa Korn have i Gjennemsnit givet det Resultat, at de store Korn give et lidt bedre Udbytte end de smaa Korn, hvad Størrelsen angaar, idet der, hvad denne angaar, har været en Forskjel af mellem 5 og 6 pCt., men paa den anden Side har der, hvad Vægten angaar, kun været en Forskjel af 1 pCt. Efter Varmvandsmetoden havde Taleren faaet baade flere Korn og større Korn, men Spørgsmaalet var, om disse gode Egenskaber kunde nedarves. Ved Talerens Forsøg var det konstateret, at Avl efter Udsæd behandlet med Blaasten blev væsentlig ringere, og jo stærkere Blaastensopløsningen var, jo ringere blev Resultatet. Den ærede Foredragsholder dvælede ogsaa lidt ved, hvorvidt Væxtbetingelserne her i Landet i det Hele taget vare gunstige eller ugunstige for Korndyrkning i Sammenligning

med Forholdene i de Lande, der havde sendt os det forædlede Korn; med Hensyn hertil kunde det Materiale, som Taleren havde arbejdet med, ogsaa yde et lille Bidrag til Sagens Belysning. Taleren havde arbejdet med Kornsorter fra de fleste europæiske Lande og ogsaa fra oversøiske Lande, og havde i saagodt som alle Tilfælde faaet større Korn ikke blot efter den ved Varmvandsmetoden præparerede Udsæd, men ogsaa efter den upræparerede Udsæd, og navnlig var det Tilfældet med al den Havre, som stammede fra varmere Klimater; den blev stærkt forbedret. Taleren har haft Exempler paa, at der efter Havre fra Sydamerika, hvis Kornes Størrelse var saaledes, at der gik 20,000 Korn paa et Pund, er avlet Havre, hvoraf der kun gik 13,000 Korn paa et Pund. Han troede i det Hele taget, at vi havde fortræffelige Betingelser for Kornavlens her i Landet, og det viste sig jo ogsaa, at de forædlede Kornsorter, der ere indførte hertil, i det Hele taget ikke ere gaaede tilbage, men snarere fremad,

Gartner Wendt. Den ærede Foredragsholder saå i Begyndelsen af sit Foredrag lidt mistrøstigt paa Sagen, idet han udtalte, at der ikke i de senere Aar var gjort store Fremskridt, men det er dog næppe rigtigt at stille sig saaledes, thi Fremskridt er der gjort. Paa den anden Side forholder det sig imidlertid saaledes som udtalt, at forædlede Sorter ere komne for tidligt i Handelen. hvilket har været til Skade. Af mange af de Sædarter, der ere komne ind her i Landet, har man forlangt, at de strax skulde være bedre end dem, man allerede havde. Man har ikke kunnet afvente Tiden og se, hvorledes Forsøgsresultaterne tilsidst vilde stille sig, og det er Grunden til, at mange Sorter, der virkelig kunde være til Nytte, slet ikke blive benyttede, naar Forsøgsresultaterne ikke strax have svaret til Forventningerne, har man hurtig forladt den Sort. — Det er ganske rigtigt, som Hr. Helweg udtalte, at der hos enhver Plante er nedlagt en vis Evne til at modtage Forbedring, men paa den anden Side ligger der ogsaa hos enhver Plante en større eller mindre Tilbøjelighed til at gaa tilbage til Grundformen, og det er jo netop det, som

det gjælder om at bevare Planten fra. Naar der derfor er Tale om, at der langt tilbage i Tiden har været Sorter, der have staaet lige saa højt som nu, da er det maaske rigtigt, men man maa huske paa, at Forholdene have været forskellige til forskellige Tider, at der har været Tilbagegang, og at det ofte har krævet et stort Arbejde at bringe det gode frem igjen. Guleroden afgiver et godt Exempel paa, hvilken Kamp der skal til for at holde den kultiverede Plante fra at gaa tilbage til den oprindelige Form. Direktør Jensen udtalte, at Afsvampningen muligvis kunde hjælpe til at forbedre Planterne, og det er vistnok rigtigt, idet Afsvampning skaffer fuldkommen ren Udsæd eller i alt Fald saa ren Udsæd, som man i Øjeblikket er i Stand til at skaffe.

Grosserer Jacobsen kunde slutte sig til den ærede Foredragsholders Mening, nemlig, at der gjennem et rationelt, ihærdigt Arbejde med Hensyn til Plantens Forædling kan naas Resultater, som kunne komme Praxis mange Fold tilgode, og han kunde heller ikke se rettere end, at der gjennem det Arbejde, der er gjort, er gjort betydelige Fremskridt. Naar man som det ofte har været Tilfældet, har set paa Sagen paa en saadan Maade, at man er kommet til det Resultat, at der er gjort for lidt for at komme fremad, har det været, fordi man har set ensidig paa Udbyttet. Halletts-Byg staar saaledes f. Ex. tilbage for Prentice-Byg og Chevalier-Byg med Hensyn til Foldudbyttet, men hvad Finheden angaar, staar det meget højt; og se vi hen til Havren, da maa man sige, at kunde vi opnaa de Priser for vor Havre, som Skotterne opnaa for deres fine Gryn-Havre, kunde vi staa os ved at slaa af paa Foldudbyttet. — Naar det af Konsulent Niensens Undersøgelser synes at fremgaa, som om der kun var lidt at vente gjennem Forædlingsarbejdet, da vilde Taleren gjøre opmærksom paa, at Konsulent Nielsen kun har behandlet en enkelt Side af Spørgsmaalet, nemlig hvad der kan naas ved en skarp Sortering. Det er et overmaade smukt og stort Arbejde, han der har udført, og Taleren kunde ikke se rettere, end at Forsøgene virkelig vidne om, at der alene gjennem Sortering

kan naas Resultater baade hvad Udbytte, Kvalitet og større Fold angaar, ligesom ogsaa hvad angaar en Fastholden af Storkornetheden for de største Kornes Vedkommende, som ere udsaaede, men Tallene vise ganske vist ikke noget stort Fremskridt. Det maa imidlertid her erindres, at Sorteringen er foregaaet ved Hjælp af Sold, som kun giver en mangelfuld Sortering, idet kun Kornenes Størrelse kommer i Betragtning her, medens Vægtfylden ikke kommer til at spille nogen Rolle; i den Henseende yder Soldet ikke nogen Nytte; en Sortering ved Blæsning vilde være meget tjenligere. Det var den ene Side af Sagen; den anden var den, at naar man sammenlignede Førsøgsresultaterne af store og smaa Korn, viste de sidste sig fordelagtigere alene, end naar de bleve anvendte sammen med store Korn. Dette ses forøvrigt ogsaa tydelig hos Græsarterne; udsaar man nemlig svagt Græsfrø sammen med stort og vægtigt Græsfrø, bliver det første trykket; udsaaes det derimod for sig selv, udvikler det sig langt fordelagtigere. Naar Konsulent Nielsen i sit Foredrag havde udtalt sig noget reserveret, havde han sikkert gjort det under Indtrykket af, at han havde færre Aar at støtte sig til, end han egentlig ønskede, thi Konsulent Nielsen er en forsigtig Mand, der ellers ikke fremlægger sine Resultater, før han har dem saa sikre, at der ikke kan være Tvivl tilstede. Taleren havde fundet Anledning til at fremdrage dette Spørgsmaal om Sorteringen, fordi det var et Omraade, paa hvilket Landbruget i Praxis nærmest har Adgang til at kunne faa Indflydelse med Hensyn til Fremgang i Sædproduktionen, nemlig ved at vælge de tungeste Korn til Udsæd og de absolut største; men dette opnaas kun ved Blæsning. — Taleren skulde dernæst gjøre en Bemærkning om Square-head Hveden. Da den indførtes her tillands, var den ikke fuldstændig ren; der fandtes, om end kun i ringe Mængde, en Indblanding deri af fremmed Sæd, og efterat den saa havde været dyrket i nogen Tid uden at være bleven rensset, toge disse fremmede Sorter Overhaand, saa at man fik en Blandingssæd, og samtidig med, at den ikke kom under særlig gunstige Jordbundsforhold o. s. v. tog den af med Hensyn til Axenes Form og Straaets Stivhed. Ved imidlertid at

prøve forskellige Stammer, vælge de bedste og af disse igjen at udvælge de bedste Ax, have vi nu faaet Stammer af Square-head Hvede, som hvad Typen angaar staar paa Højde med de bedste Stammer, der indføres fra Skotland. Det varede nemlig ikke længe, inden man herhjemme kom til Erkjendelse af, at man ved at holde Sæden ren faar et bedre Resultat ved at saa den gamle Sæd fremfor at indføre skotsk Hvede, navnlig ogsaa af den Grund, at vi ikke kunne faa den tidlig nok, og de Hvedestammer, som vi nu have herhjemme, staa ogsaa paa Højde med de bedste, vi kunne faa fra Udlandet.

— Spørgsmaalet om Stivstraaethed er af stor Betydning for Byggets Vedkommende, idet man mange Steder her i Landet er vanskelig stillet med Chevalierbyg, fordi det gaar i Leje og derved taber i Kvalitet, saa at endogsaa grovere Bygsorter flere Steder foretrækkes for Chevalierbyg. Naar der blev anført, at der var foretaget Krydsning mellem Imperial- og Halletts Byg, og at der var opnaaet en god Kvalitet derved, da skulde Taleren dertil bemærke, at der var flere, der havde arbejdet i lignende Retning, og at der forelaa ikke saa faa Krydsningsprodukter. Der forelaa saaledes en Goldthorpe, som har vist sig at være baade stivstraaet og af fin Kvalitet. Det ses altsaa, at der kan naas noget ret betydeligt ved Forædling.

Lektor Westermann havde faaet Square-head Hvede sendt fra Mr. Sherif og dyrket den paa Landbohøjskolen, men kunde ikke se nogen Forskjel paa den og vor egen. Direktør Jensen kunde heller ikke se nogen Forskjel, men Sherif kunde se den. Taleren vilde spørge den ærede Foredragholder, om han havde set dansk Rug og Provstirug dyrket i længere Tid i Nærheden af hinanden, uden at der kommer nogen Blanding tilstede.

Foredragsholderen (Forsøgsbestyrer K. Hansen) skulde med Hensyn til det sidst fremsatte Spørgsmaal oplyse, at der paa mangfoldige Steder i det vestlige Jylland findes Gaarde, som gjennem en lang Aarrække have dyrket Provsti-

rug, medens Nabogaardene have dyrket den lille brune Hederug, og dog har der stadig været en saa iøjnefaldende Forskjel mellem disse to Kornsorter, at man paa Afstand har kunnet se, hvor man havde en Mark med Provstirug, og hvor man havde en Mark med Hederug. — Naar Hr. Redaktør Helweg opstiller Turnips som Exempel paa en Plante, i hvilken der bor en særlig stærk udviklet Evne til at modtage Forædling, og i Modsætning dertil opstiller Græsserne, saa er denne Betragtning til en vis Grad rigtig, og i hvert Fald er det sikkert nok, at de forskjellige Arter ikke ere i samme Grad bøjelige; men se vi paa Kornsorterne, som jo ere Græsarter saa vel som Hundegræs — og ville vi ikke nøjes med vore egne Kornsorter, saa kunne vi jo tage Majs —, da maa man sige, at de næsten ere lige saa meget hævede over Naturstadiet som Turnips er hævet over Agerkaal. Naar Hr. Redaktør Helweg fremdrog Hundegræs som et særligt Exempel, saa maa Grunden til dets ringe Udviklingstrin hovedsagelig søges i, at det kun har været dyrket i en forholdsvis kort Tid, og alene af den Grund kan denne Plante næppe ventes at være særlig fremtrædende i Retning af Udvikling, og det saa meget mindre, som der vel næppe er nogen Gruppe af vore Kulturplanter, som med Hensyn til Forædling har været saa stedmoderlig behandlet eller været Gjenstand for saa ringe Opmærksomhed i Retning af Forædling som netop de Planter, vi dyrke paa vore Græsmarker, tiltrods for den Rolle, de spille. Paa dette Felt foreligger der betydelige Opgaver med Hensyn til det fremtidige Forædlingsarbejde, og det er derfor Taleren har villet benytte Lejligheden til at gjøre opmærksom paa, at man ikke uden videre tør benytte Hundegræs eller andre Græsarters lavere Udvikling som et Vidnesbyrd om, at det skulde være haabløst Arbejde at søge at faa dem forbedrede. Saa vidt det var Taleren bekendt, var der ikke noget, der tydede paa, at det skulde være vanskeligere at have med disse end med andre Avlsplanter at gjøre; man har tvertimod Beviser paa, at Græsserne ere i lige saa høj Grad bøjelige som Kornsorterne.

Præsidenten (Capt. la Cour). I hans Hjem, Skjærso

i Jylland, havde man dyrket baade Provstirug og den lille brune Hederug i mangfoldige Aar, og disse to Kornsorter have ofte staaet umiddelbart op til hinanden og dog holdt sig rene. Paa Landbohøjskolen dyrkede man første Gang i 1859 den lille danske Rug, men allerede efter faa Aars Forløb uddartede den. Hvor vidt det nu hidrørte fra, at den stod mellem andre Rugsorter eller fra den frugtbare Jordbund, som den fandt der, skulde Taleren lade være usagt. — Paa Skjærso blev i hans Faders Tid Sæderugen altid »skriftet« ud af Negene ved Indkjørslen, det vil sige hvert Neg blev med Toppen slaaet over Kanten af to mod hinanden stillede Vognfjæle, hvorved de største, vægtigste og modneste Korn sprang af; nu nøjes man — vist nærmest for at spare Tid — med at kaste Rugen godt for, som Hr. Grosserer Jacobsen sagde, ikke blot at tage Hensyn til Storkornetheden, men ogsaa til Vægtfylde, som er en vigtig Faktor, og Taleren skulde tage meget fejl, om ikke Hr. Konsulent Nielsen selv udtrykkelig siger i Slutningen af sit Foredrag ved Landbrugskongressen i Kjøbenhavn 1888, at der vil kunne naas noget, naar man sorterer ikke blot ved Hjælp af Sold, men ogsaa paa gammel Vis ved Hjælp af Kasteskovl; det var vistnok det Udtryk han brugte. Taleren vilde tillade sig at nævne det her, fordi Konsulent Nielsen ikke selv var tilstede, og fordi han ogsaa havde opfattet Hr. Nielsens Stilling til dette Spørgsmaal saaledes, som Hr. Jacobsen refererede, nemlig at Hr. Nielsen ingenlunde sætter Forædlingsarbejdet ud af Debat, men endogsaa udtaler sig i den sidste Halvdel af sit nævnte Foredrag, man kunde næsten fristes til at sige, ret forhaabningsfuld om, at der ad Forædlingsvejen kan komme et godt Resultat tilveje; men han følte sig fristet til, saaledes opfattede Taleren Hr. Nielsens Udtalelse, at lægge Hovedvægten paa de Midler, som Kulturen paa den ene Side og et Udvalg af de forhaandenværende Varieteter paa den anden Side rækker Landbruget, og det kan jo heller ikke nægtes, at det er to saa ypperlige og kraftige Midler, som det vel er værd at tage i sin Tjeneste, og som ogsaa har bragt store Resultater tilveje.

Taleren fandt, det var særdeles heldigt, at dette Spørgs-

maal var blevet draget frem; det var et Spørgsmaal, som var meget omfattende, hvad jo ogsaa viste sig her ved dette Møde, idet nemlig alene den første Del af Spørgsmaalet, nemlig hvor vidt det er muligt at komme frem ad Forædlingsvejen, har været tilstrækkelig til at optage et helt Møde, og Taleren vilde takke Hr. Hansen for den klare og omfattende Redegjørelse, som han har givet for denne vigtige Sag, thi der bør ikke herske Tvivl om, at Forædlingsvejen er en praktikabel Vej, en Vej, som ved de Midler, der nu forhaabentlig ville blive bevilgede fra Statens Side, vil blive undersøgt og gjort fremkommelig.
